

Ante Tone MIRKOVIĆ

CRTICE I ANEGDOTE IZ ŽIVOTA MIJE MIRKOVIĆA / MATE BALOTE

UDK: 821.163.42-05 Balota, M.
33.05 Mirković, M.
Rukopis primljen: 16. lipnja 2009.
Prihvaćen za tisak: 23. listopada 2009.

Ante Tone Mirković
HR – 51000 Rijeka
Nike Grškovića 40

Stručni članak
Professional paper

Hrvatski akademik i sveučilišni profesor dr. sc. Mijo Mirković, književnik poznat kao Mate Balota (Rakalj, Istra, 28. 9. 1898. – Zagreb, 17. 2. 1963), jedan je od naznamenitijih i najzaslužnijih Istrana uopće – ekonomist, historiograf i umjetnik čakavske riječi. Studirao je u Njemačkoj, gdje je i doktorirao. Ima niz knjiga, rasprava i članaka. Uz ostala djela, osobito su mu poznate knjige “Dragi kamen” (pjesme, čakavština), “Tijesna temlja” (roman), “Matija Vlačić Ilirik” (povijest, biografija) i “Ekonomska historija Jugoslavije”. U njegovu čast održano je niz skupova. Ovaj je prilog izradio njegov sin. Dijelovi su razvrstani po godinama. Neki su i objavljeni te se pretiskavaju, a neki se objavljuju prvi put. Govor je o obitelji Mirković, o nizu Mirkovićevih suradnika, prijatelja, poznanika i dr., o događanjima itd. Tekstovi su na čakavštini te na štokavskoj ijekavštini (kako su i u izvornicima). Autor daje i “razmišljanja i zapise o ljudima i prirodi Mije Mirkovića zabilježene u 50-ak dnevnika od 1. 1. 1915. do 14. 11. 1962.”. Crtice, anegdote na vrlo živ i zanimljiv način pridonose “spoznaji u kakvim okolnostima i okruženju je Mijo Mirković živio i stvarao svoja ekonomska i beletristička djela”, s pravom piše autor. Prilog je dovršen do 28. 9. 1998., u povodu stote obljetnice rođenja velikana, a sada je ponešto dopunjeno.

Ključne riječi: Mijo Mirković; Mate Balota; Istranin; život i djelo; crtice; anegdote

Na pisanje anegdota ponukalo me obilje dogodovština iz bogatoga života moga oca Mije Mirkovića – Mate Balote. Pišući došao sam do zaključka da

to nisu sve anegdote pa sam nazvao ovaj prilog: Crtice i anegdote iz života Mije Mirkovića – Mate Balote. Crtice i anegdote poredao sam kronološki po vremenu događanja. Među crticama i anegdotama nalaze se i određeni broj već objavljenih u zbornicima “Susreti na dragom kamenu” koji su neznatno mijenjane – produljene ili skraćene. U njima se nalaze svi Mirkovićeви bliži rođaci: majka Mara, otac Ante Tone, supruga Stanka, punica Saveta, punac Janča, sinovi Marko, Ivan, Vladimir i Ante Tone i sestre Zlatka, Milena i Nada te unuci Mijo, Nada i Saša i praunuka Antea i snaha Marija Smeraldo te njena nona Jela. Od prijatelja i poznanika spomenuti su: Ačimović, Miodrag; Bakrač, Boris; Buić, Josip; Čermelj, Erman Ivo; Fučić, Branko; Jovanović, Dragoljub; Kardelj, Edvard; Klarić, Anton; Kogoj, Franjo; Krleža, Miroslav; Krmpotić, Mario; Laginja, Matko; Magarašević, Šaca; Matiša, Ive; Mihovilović, Ive; Mrakovčić, Nikola; Nenadić, Miko; Pančić, Slavko; Parun, Toma; Peteh, Josip; Pulišelić, Stjepan (Stipe); Raić, Lovro; Radić, Milan; Roglić, Josip, Serdar, Vladimir; Vantačić, Kata; Vantačić, Pere; Vantačić, Perić; Tito (Josip Broz); Vasilčić, Vjekoslav; Viotto, Piero; Zidarić, Vjekoslav; Zlatić, Slavko; Žgombić, Ivo i Watson Hugh, Seton.

Nadam se da su crtice i anegdote doprinijele spoznaji u kakvim je okolnostima i okruženju Mijo Mirković živio i stvarao svoja ekonomska i beletristička djela.

Razmišljanja i zapisi o ljudima i prirodi iz dnevnika Mije Mirkovića navedeni su prema originalnim tekstovima, tako da ima tekstova na čakavštini, ijekavštini i ekavštini jer su pisani prema njegovu trenutnom mjestu boravka. U nekim dnevnicima Mirković je pisao na raznim jezicima: njemačkom, češkom, talijanskom i ruskom. Više puta spominjana barka (čamac) “Kalavojna” koja je sagrađena u Lošinj u oko 1920. godine obnovljena je i postala izložak u Tehničkom muzeju u Zagrebu kao originalni *guc* izrađen u Hrvatskoj, a i kao barka Mate Balote (koristio ju je 1934. – 1962., a do 1972. su je godine koristili njegovi sinovi).

Crtice i anegdote napisane su za tisak uz 100. godišnjicu rođenja Mije Mirkovića – Mate Balote (28. 9. 1998.). Kako nisu tada tiskane, izvršio sam neke male dopune.

1910.

Lovre Percan hodija je u Raklju s malim Mihom Mirkovićem u školu. Lovre poviđa: “Miho je ima jenu starinsku kosiricu (zakrivljeni nožić). Pod klupon bi riza žbice (prut, šiba) za prošnjake (šiba s ljepilom za lov ptica).

Svi smo se štipili (čudili) kako more ti čovik učiti, a ne slušati niš. Učitelj bi reka: "Mijo Mirković digni se i čitaj!". On bi se diga i bi čital naprid. Ni bilo za virovat.

Pokle, kada bi žbicu zdila, kosiricu bi vrga u boršu (torbu) i kada bi finila škola bi poša prošnjake sapeti u bošku (šumarak)."

1917.

Mara Mirković dolazila je sinu Miji u Pulu dok je bio u mornarici pješice iz Raklja (znači u jednom danu preko 40 km !) i donosila mu toplu hranu jer je te zime 1917./1918. bila u Istri pa i u vojsci velika glad. Mijo je primao honorar za rad u *Hrvatskom listu* i gotovo sav predavao majci za nju i njegove dvije sestre (Zlatku i Milenu). Mara je slala novac mužu u vojsku u Rumuniji, a on bi kupovao hranu (kukuruzno i pšenično brašno) i slao joj u Rakalj. Donosila bi Miji toplu hranu (pješačeci preko 20 km). Hrana je bila u glinenom loncu, a lonac bi bio umotan u vunenim krpama, što nije dopuštalo da se hrana hladi po putu. Mijo nije mogao vjerovati u to pa je mislio da je ona kuhala negdje u Puli.

1918.

Iz dnevnika Mije Mirkovića:

Danas (16. 5. 1918.) došla majka k meni i javila, da nam se dogodilo ono, što je danas skoro najgore, da nam je crkla jedina ovca, što smo je imali... Velikim posjednicima nije ništa izgori li im jedno imanje, ali nama sirotama velika je žrtva, crkne li nam sve naše živo bogatstvo, jedina naša ovca! Kako li je čovjeku teško pri tom pri srcu.

1921.

Iz dnevnika Mije Mirkovića:

Danas (30. 10. 1921.) je gospodarica bila sa mnom naročito ljubazna. Dala mi poslije podne šalicu kave (doduše bez šećera). Čini mi se da sam se ipak na slabo namjerio.

1922. (I.)

Mirković studira u Frankfurtu na Maini i stanuje kao podstanar kod dobre stanodavke. Stanodavka je sve odobrala, ali joj nije bilo jasno kako to da Mijo kuha palentu u vrčini (kahlici). Objašnjenje je jednostavno: Mijo je kupio jeftinu vrčinu, a pored toga ona je oblikom bila podesna da se u njoj miješa palenta!

1922. (II.)

Iz dnevnika Mije Mirkovića:

Pisao mi otac. U Raklju bila gripa, snijeg, glad. Ležao je, piše on i majka; samo ih je kaže spasila Zlatka (sestra od deset godina!), koja se mučila kao odrasla. Umrlo je nekih desetak staraca i male djece. Nu oni će već nekako da izdrže.

1922. (III.)

Iz dnevnika Mije Mirkovića:

...Učestvovao sam na nedeljnom kongresu javnih radnika i donio dugačak izvještaj u "Novostima" pod naslovom preko tri stupca: "Veliki kongres javnih radnika". Drugo jutro dobio sam lekciju od Sporčića: Vi ste podmukao čovjek! Vi ste bezkarakteran! Ja vam kažem da ste bezkarakteran! Vi izrabljujete tu dobrotu Šlegelovu, Vi podmuklo primete novac od demokrata, koji Vam daju kruh, a vi podupirete one gadove! (mislio "Jugoslavensku zajednicu"). Ja sam odvratio: Tomljenović je bio za vas do jučer Bog i sutra će možda biti opet! Sporčić: Ja imam svojih bogova, ali ja imam svoje uvjerenje. Vi ga nemate. Vi ste podmukli radićevac i boljševik! Vi ste istarski buntovnik. Ako vam se tu ne sviđa, idite natrag u Njemačku, odakle ste došli. (14. 9. 1922.)

1923. (I.)

Iz dnevnika Mije Mirkovića:

Semestar je završen (8. 3. 1923.), meni sedmi na sveučilištu, treći u Njemačkoj. Bilanca? Na strani pasive: umornost, početak ćelavljenja, izmoždenost, naročito posljednjeg semestra, odalečenje od Raklja (prije godinu dana smatrao sam to aktivom) i konačno nejasan pogled u sutrašnjicu. Na strani aktive: jedna sagrađena kuća, jedna malena knjižnica (oko 600-800 svezaka), položen pedagoški ispit i gotova doktorska disertacija i nekoliko više životnoga iskustva.

1923. (II.)

Iz dnevnika Mije Mirkovića:

Ljudi su tu prijatniji (Heidelberg, 4. 6. 1923.). Jučer smo cijeli dan razgovarali hrvatski i nitko nam nije ništa kazao niti nas ružno pogledao. U Marburgu su nas za to prošle zime uhapsili.

1923. (III.)

Iz dnevnika Mije Mirkovića:

Jučer sam našao na ulici dr. Laginju.

- *Dobro jutro g. bane!*

- Dobar dan. Pa ti si to. Najprije da ti čestitam na položenom ispitu. Onda da ti čestitam da si dobio tako lijepo mjesto. Rekao mi dr. Gregorić. Pitao me, kakav si čovjek. Rekao sam mu, da si najveći razbojnik.

- Niste vi kazali ništa zla.

- Kazao sam, što sam najbolje znao. Dr. Gregorić je rekao da imaš malu-skromnu plaću. Ali ustrpi se, nadam se, da će doskora biti bolje.

1924. (I.)

Iz dnevnika Mije Mirkovića:

Put iz Beograda trajao je 43 sata. (Tivat, 16. 8. 1924.) ...Ali tu je moje more divno i marineri iz severnog Jadrana sa Sušaka iz Kraljevice, koji umeju da pevaju, piju i pobude lepe uspomene i lepo raspoloženje. Sinoć vraćajući se na "Moravi" (Kotor) iz Perasta, gdje je na malom ostrvu bila crkva Velike Gospe pevali su. I ja sam ispod glasa s njima. I onda dolaze slavenske pesme o mažuranu, pa "Hitala je Mare", "Junak sam iz Like", "Vila Velebita", "Dekle je po vodo šla" – "Istra, Trst i Rijeka – Sloboda vas čeka", da završe najmodernijom: "Šimi- kikle do kolena,

nemoj nositi;

Ruke gole do ramena,

nemoj nositi;

Jer! Šimi kikle do kolena,

Sva si gola do ramena,

Kakva je i moda ta,

Oj! Što te nije sramota?

O moj severni Jadrane, di sam ja rastao i izrastao, kako li se lako opijem sanjama o tebi..."

1924. (II.)

U ljetnim mjesecima Mirković je ribareći s ocem Antom Tonom, najčešće noću, često razgovarao o svojim problemima i poslu te je želio znati što o pojedinim stvarima misli otac, čije je mišljenje veoma cijenio. Jedne noći tražio je očevo mišljenje o djevojci s kojom se zblizio u Beogradu i želi je ženiti. Otac mu reče: "Ti najbolje znaš jer ćeš ti s njom spavati i živjeti!"

1924. (III.)

Nakon vjenčanja (8. 9. 1924.) Mirković razgovara s tek vjenčanom ženom Stankom i razmjenjuje mišljenje o hrani te traži da jednom tjedno mora u pre-

hrani biti grahorice (maneštre, grah, grašak i sl.), a ni u kojem slučaju ne dolazi u obzir da se jede gibanica jer je to živa mast. Žena Stanka se toga držala, ali je sa svojom majkom znala napraviti gibanicu za njihov gušt, jele bi je “kriomice” u kuhinji. Jednom prilikom Miji su bili došli nenadani gosti, a on je oko podne otišao u kuhinju i pitao: “Stanka imaš li što da ponudimo nenadanim gostima?”. Stanka mu reče da nema, a Mijo pita neka da ono što jedu ona i njena majka Saveta. Kad je Stanka ponudila goste s gibanicom, Mijo joj reče: “Što to nikad ne spremaš. Baš je dobro, čak odlično!”

1924. (IV.)

Iz dnevnika Mije Mirkovića:

Mate Laginja (Beograd, 4. 10. 1924.), stari dobri barba Mate predstavio me prekjucher sarajevskom velikom županu dr. Baltiću kao jednog od onih, koji su morali da bježe u Moravsku, koji je tamo svršio školu, fakultet u Nemačkoj, proučio Nemačku i “jedan od onih, koji se nisu izgubili”.

I stari barba Mate kaže: “Drži sinko, to mesto, to je Amerika. Ti si lepo sjeo. Za dvadeset godina, kad mene ne bude više, ti ćeš biti milijuner. I budi tvojoj ženi dobar, kad Ti ju je sudbina dodelila”.

Hvala ti, dobri moj barba Mate na savetu i rečima. Jer reči su Tvoje kao milovanje majke.

1925. (I.)

Mirković dolazi s posla pomalo nervozan i sjeda za stol, a žena mu poslužuje sarmu uvjerena kako je to svoje omiljeno jelo dobro napravila. Mijo počinje jesti i uskoro odgurne tanjur govoreći da je sarma sama mast te odlazi u drugu sobu. Uskoro dolazi i sjeda za stol Saveta, majka žene Stanke, te počinje jesti sarmu, a Stanka plače pa je majka pita što joj je. Stanka kaže kako joj muž nije zadovoljan sa sarmom. Na to će njezina majka: “Ima pravo čovjek, sarma je posna, sve škripi pod zubima!”. U takvim razlikama u odnosu prema hrani živjela je novoosnovana obitelj Mirković.

1925. (II.)

Mirkoviću se rodio prvi sin Marko i dobio ime prema svomu pradjedu, odnosno očevu djedu Marku. U Aleksincu su bili: roditelji, baba Saveta i baba Mara, koja je došla čak iz daleke Italije da vidi svoga prvoga unuka. Prolazili su dani sa stalnim jelima u kojima je prevladavalo meso pa se baba Mara zaželjela zelenoga radića te je stoga nabrala na livadi divljega radića i spravila salatu. Kad je počela

jesti, baba Saveta se prekriži i u čudu reče: “Ljudi božji, ljudsko čeljade pa jede travu!”. Još jedna velika razlika u odnosu na ishranu.

1925. (III.)

Iz dnevnika Mije Mirkovića:

S rudnikom u Aleksincu razići ćemo se. (18. 2. 1925.) Pa ja sam pevao pesmu visokim dimnjacima, odakle to iznenađenje? ... Imma više razloga. Između pet najvažnijih je i primanje koje je dogovoreno 31. 10. 1924. (3.044,50) s napredovanjem, a od toga ništa! Jovanović Dragoljub plaća samo stan 1700 dinara!

1930.

Mirkovićev sin Marko ima već pet godina i u vrtiću ga je upitala njegovateljica što mu je otac. Marko je rekao da je doktor. Majka mu reče da otac nije doktor već novinar. Na to je Marko odgovorio da je on to znao, ali ga je bilo sram reći.

1933. (I.)

Po rođenju četvrtoga djeteta Ante Tone i po preseljenju iz Novoga Sada u Suboticu, 17. 4. 1933. Mirković odlazi na Sušak pa na otok Krk u potrazi za mjestom gdje namjerava ljetovati s obitelji. I to po prvi put od sklapanja braka (gotovo 10 godina). Za otok Krk odlučuje se u želji da može svaki dan vidjeti dio Istre pa makar samo Učku. U to vrijeme već je nepoželjan za fašističke Talijane i ne dobiva vizu za Italiju. Pošto je prošao Omišalj, koji mu nije odgovarao radi visine i udaljenosti od mora, uputio se u Njivice, tada malo mjestašce s par kuća i nekoliko ribara. Slijedi Malinska, koja je u to vrijeme već turističko mjesto te ima i hotel. Hotel se zvao *Slavija*, a vlasnik je mladi Milan Radić. S Radićem i Vjekoslavom Vasilicom tadašnjim turističkim upraviteljem Malinske Mijo provodi uz pjesmu i vino u dobrom raspoloženju gotovo cijelu noć. Sutradan Radić pronalazi Miji stan u selu Vantačići kod gazdarice Kate Vantačić. Od tada pa do svoje smrti Mijo će u Vantačićima provesti svako slobodno vrijeme i 1960. godine sagraditi kuću, jedinu nekretninu (osim aneksa roditeljske kuće u Raklju) koju je stekao kroz cijeli radni vijek.

1933. (II.)

Tijekom ljeta Mirković provodi u Vantačićima sa sinovima Markom i Ivanom godišnji odmor i u unajmljenom čamcu ribari. Ivan je prebolio upalu pluća prethodne zime pa je liječnik iz Malinske Slavko Pančić preporučio da dobro jede

i da nosi kapu na suncu. Kako je u to vrijeme *puter* bio najjača hrana, Mijo je stimulirao sina Ivana tako da mu je za svaku krišku kruha s *putrom* dao dinar. Ivan je svaki čas dolazio po kruh i *putar* sve dok se gazdarica Kata nije požalila Miji da joj je smokva u vrtu uz kuću puna kruha i putra.

1934. (I.)

Kada je sin Marko porastao i imao devet godina, dobio je i prve slabije ocjene u školi. Mirković se zabrinuo za sina i pošao istraživati. Ispod Markova jastuka pronašao je puno stripova pa ih je zaplijenio. Kada je noć podmakla, žena Stanka priupita muža zašto ne gasi svijetlo, a on veli da čita. Čitao je stripove gotovo do jutra.

1934. (II.)

Treća, najmlađa, sestra M. Mirkovića – Nada ima 11 godina, ide u gimnaziju u Krku i živi u internatu za izbjegle djevojčice iz Istre. Preko ljeta je s bratovljevom obitelji u Vantačićima. Jednom prilikom kad su brat i njegova žena otišli u kupovinu Nada je dobila zadatak da čuva najmlađega nećaka Tonu. Tone je tada imao godinu i pol kada je obavio nuždu u gaćice. Nada neznajući što da učini, maloga odnese do morske obale i držeći ga za ruke, ispere ga u moru. Tako je riješila taj veliki problem.

1934. (III.)

Stariji Mirkovićev sin Marko navršio je devet godina i stalno stavlja svoju drvenu ispletenu vršu od 50 cm te provjerava je li što ulovio. Otac Mijo, htijući mu pričiniti veselje, ugura velikoga brancina od preko 30 cm u vršu. Jasno da veselju nije bilo kraja kao i godinu dana ranije kada je na povrazu ulovio prvu ribu kanja i od mora do kuće vikao “Tata, kanj!”.

1934. (IV.)

U jesen je preminuo Janča Naumović, Mirkovićev punac, u 100-toj godini. Ovaj sitni, vedri i optimistički starac pobjegao je od krvne osvete iz Donje Beline na Ohridu. Do toga neminovnoga raskida s prošlošću prezivao se Dardane. Podrijetlom *arumun-cincar* cijeli se život bavio trgovinom (tri put mu je sve imanje prodavano “na bubanj”) tako da je trgovao i s vlakovima svinja u Beč - s Karađorđem, Budimpeštu i Bukurešt. Nakon njegove smrti punica je živjela s Mirkovićima (i ona je doživjela 100 godina).

1934. (V.)

Krajem godine Mirkovićeva žena Stanka posjetila je Miju u Parizu. Oduševljena je s modom te kupuje vrlo lijepe cipele iako je Mijo odgovara da su joj malene. Produže se šetati Parizom, a Stanka stalno zaostaje iza Mije. U jednom trenu Mijo se naglo okrene i vidi da mu je žena bosa i da nosi nove cipele u rukama iza leđa.

1935. (I.)

Mirković je bio u Francuskoj i odande poslao pismo Ivi Mihoviloviću, tadašnjemu uredniku istarskih emigrantskih novina *Istra*. Ivo je bio frapiran pismom i to ne samo sadržajem, opisom puta između Bordeauxa i Toulousa, već i formom – čistom poezijom pa je sjeo i rasporedio rečenice u stihove. Tako je nastala pjesma *Na putu*, koju je Ivo odmah tiskao u sljedećem broju *Istre*. Pjesmu je prenio i zagrebački dnevnik *Novosti*. Mijo je tek po povratku iz Francuske vidio svoju tiskanu pjesmu.

1935. (II.)

Šetajući jedne nedelje po Londonu Mirković, tada već poznat kao pjesnik Mate Balota, začuje svirku mišnica (mijeha), zapravo škotske gajde, te pobrza i sustigne muziku škotske garde. Mišnicama se tako obradovao da je kao dijete trčao za Škotima. Jedan stariji Englez, posmatrajući ozarenoga Balotu kako udara šakom po dlanu, reče svom susjedu: “Ovi Škoti su uvijek tako ljudi za svojim gajdama”.

Tako je Mijo “postao” Škot.

1936.

Za posjeta svomu rodnomu Raklju upitao je Rakljanac Mirkovića: “Što si ti Miho po zanimanju?”. A Mijo mu odgovori: “A niš – *škovacin* (smetlar)”. Na to će Rakljanac pun razumijevanja: “A ča ćeš, pa ne more svak bit profešur!”.

1937. (I.)

Sin Marko je porastao i ima već 12 godina. Jednoga je dana nestao i ljutit Balota krene u potragu za sinom. Našao ga je na igralištu “Bačke” kako kroz malenu rupicu na tarabi gleda utakmicu. Ocu bi žao sina pa mu je kupio kartu i zajedno su gledali utakmicu. U narednih gotovo 30 godina otac i sinovi pratili su nogometne utakmice u Subotici, Beogradu i Zagrebu. Poznato je da je Balotu pratila policija svuda i u vrijeme rata, a jedan je redarstvenik izvijestio: “Nije vrijedan pažnje, on misli samo na nogomet”.

1937. (II.)

U Svetoj Mariji od Zdravlja (kraj Barbana) Balotu na cesti pozdravljaju djeca: Buon giorno! Balota im odzdravlja: Bog daj! Djeca su komentirala pa jedna veli: “A, si čula ča je reka uni stari? Je reka: Bog daj.” A druga će na to: “A ki je oni čovik?” Pa će prva: “Niki brižni, ki nima nideri nikoga”. I tako su djeca kod Svete Marije utvrdila identitet Balote.

1938. (I.)

Najuspješniji lik Franine skoro 50 godina tumačio je istarski prvak glume Ivan Erman. On je mlad zavolio Balotine stihove pa se tako našao na sastanku Istrana u Subotici. Pripovijeda: “Otišli smo u podrum “Tri šešira” kod Tone Paruna, pjevali uz roženice na tanko i debelo pa je mene zapalo da recitiram Balotine stihove. Među drugima tu je bio i profesor Mijo Mirković. Ja sam počeo pjesmu “Moja mati”. Vidim da se Mijo Mirković nekako savio u klupko, sluša pažljivo, a oči zasuzile. Gledajući toga jedva poznatog čovjeka kako se saživljava sa stihovima Balote – jedva sam do kraja izrecitirao. Rekao sam mu poslije: *Vi ste šeguro dobar čovik, kada su vas tako dirnule pjesme Mate Balote*. Govorio sam o Mati Baloti, što on za nas u Istri znači, da je to velik čovik. A on ustade, zagrla me i kaže: *Ja san ti vražji Balota*.”

1938. (II.)

Mirkoviću naglo poteče krv iz nosa i kako nije mogao zaustaviti krvarenje s maramicom punom krvi odjuri u gostionicu gdje su se kartali njegovi prijatelji. Među njima je i liječnik te kad ga Mijo upita što da radi, liječnik prijatelj mu reče: “Mijo, ti moraš odmah otići doktoru!”

1938. (III.)

Milan Radić pripovijeda: “O ribarenju Balota je vodio točan dnevnik. Tako 21. 7. 1938. god. navodi: *Na novi palangar velike udice (broj 8) u 3 i pol ujutro Mala Porto Jana (kalada 1 i pol sati) friška ješka minčoni i golčići zubac 6 i ¾ kg (zubac u po Drage više na plitko oko 20 m na istom mjestu gdje i lani 16. 7. 1937.) i dvije raže oko 6 kg. Prodano “Slaviji”, zubac 106. – a raže 30. – dinara*. Od Balote sam kupovao bolju ribu, koju su mi donosili njegovi sinovi Marko, Ivan, Vladimir i Tone. Ribu sam plaćao po tržišnoj cijeni i 1 dinar više po kilogramu, koji su dobivali sinovi, što ih je mnogo veselilo.”

1938. (IV.)

Treći sin Mirkovića – Vladimir – poslije školskih praznika u zadaći je pod temom “Moj najdraži doživljaj s mora” napisao da je na jednu udicu ulovio 14 riba odjednom. Učiteljica više u strahu pozove oca i kaže mu kako njegov sin vrlo dobro piše sastave, ali se ona boji da u mašti odlazi predaleko jer je napisao da je na jednu udicu uhvatio 14 riba. Zaprepaštenje učiteljice je bilo potpuno kad je uvaženi profesor i pjesnik potvrdio da je to istina. Naime, na udicu se ulovio arbunić, a njega je pojeo sivi morski pas. Toga psa se stavilo u posebnu barčicu napravljenu za čuvanje žive ulovljene ribe (tada nije bilo frižidera!). Sutradan su u čamčiću (s rupicama i poklopcem) pronašli 12 izležanih morskih psića. Tako se potvrdilo da je Vladimir napisao živu istinu.

1938. (V.)

Razgovarale djevojke o prolazećem Baloti i jedna reče: “Ovo je sigurno neki neuki i siromašni seljak”, na što joj jedan odrasli Malinskar kaže: “E, mala moja, kad biš ti znala koliko je on zabija (zaboravio) jako biš puno znala!”.

1938. (VI.)

Kad je Miroslav Krleža bio gost kod Mate Balote u Vantačićima, Balota ga je poveo na mjesno dubašljansko (dub = hrast) groblje. Krleža je bio toliko oduševljen tim seoskim grobljem da je rekao kako bi on želio da ga se sahrani na takvu mjestu. Na povratku s groblja Krleža se panično bojao od krava koje su im išle u susret.

1938. (VII.)

Balota je Krležu s barkom na jedra odvezao na Glavotok (*Glavotok* kažu domaći ljudi) u samostan kod poznatih fratara. Kada su fratri ponudili goste s obiljem sira, pršuta rakije i vina, Krleža se jako uvrijedio jer su to fratri ponudili tek nakon što im je dao 50 dinara za samostan i crkvu!

1939. (I.)

Mirković, koji govori desetak jezika, želi da sluša radio stanice raznih zemalja, kupuje najnoviji i za ono vrijeme vrlo skup radio s gramofonom u obliku ormarića. Sluša redom razne radiostanice sila osovine kao i antante, a rjeđe glazbene emisije.

Njegov najmlađi sin Tone (ima šest godina) i svojim se vršnjacima hvali: “Mi imamo najljepši radio u gradu.” Mijo čuvši za to hvastanje, odmah vraća trgovcu

radioormarić i zamjenjuje ga za neugledni crne boje koji je više nalikovao malom kovčezicu za sahranu, nego radioaparatu... Ovaj radioprijemnik smješten je s Mirkovićevom bibliotekom i radnom sobom u Sveučilišnoj knjižnici u Puli.

1939. (II.)

Stanka, Mirkovićeva supruga, kupujući u Malinskoj *špeceraj* iznenadi se izjavi trgovca: “Gospođo Mirković, kako to kad vi kupujete preko sina, uvijek kupujete 0,9 litara ulja ili 900 grama šećera?”. Majka je sa sinom razgovarala i doznala da on poslije kupovine uvijek ode na sladoled s ušteđenim novcem.

1939. (III.)

Balotu je ubo ranj (morski pauk) i on je završio u bolnici na Sušaku. Kad je od silnih bolova Balota počeo psovati boga, časne sestre su konstantirale da je gospodinu *profesuru* došao zadnji čas jer je počeo psovati boga.

1939. (IV.)

Milan Radić pripovijeda: “Jednog ljetnjeg dana jedrili smo moj brat Pero i ja na našoj jedrilici (tipa “L 5”) u uvali Malinska po jakom jugu. Uslijed nagibanja jedrilice zbog jačeg refula (nalet jačeg vjetra) ispalo nam je sidro s prove (pramca) u more i nestalo. Sidro je bilo na sklapanje, ručni rad, pocinčano, uz to i uspomena, pa smo žalili što smo ga izgubili. Nakon nekog vremena došao je k meni Balota da se pohvali kako je uz ribe na palangar izvadio i sidro, koje mi je pokazao. Prepoznavši sidro zamolio sam da nam sidro vrati. Njegov odgovor je bio: *A to nikako, sve ću ti rado vratiti, ali ono što se ulovi na palangar sa dna mora, to je njegovo.* Tako je i ostalo. Sidro sam i kasnije vidio u Balotinoj barci i konobi u Vantačićima. Danas mi je drago što se je Mate Balota mogao služiti našim sidrom.”

O ovom sam događaju čuo od oca, ali s tvrdnjom da je Radić rekao kako sve je što se iz mora izvadi vlasništvo nalaznika. Nažalost, i Radić i Balota više nisu živi pa se točna istina ne može utvrditi.

1940. (I.)

Mirkovićevi sinovi Ivan i Tone sanjkali su se na slobodnoj građevinskoj parceli u ulici Bože Jankovića. Dječaci su signalizirali ako ide kakav auto što je u to vrijeme bila još rijetkost. Na znak ako ne ide, Ivan i Tone su krenuli, ali u zao čas jer je naišao auto. Mlađi Tone od straha je pao na leđa i na ledu razbio glavu te mu je curila krv. Starijega Ivana auto je sa sanjkama gurao 15-tak metara i pritom mu

je povrijeđena lijeva natkoljenica. Tone odjuri u kuću i stade vikati “U pomoć!”. Roditelji vidjevši krv na glavi, počеше pomagati, ali im Tone reče: “Ne meni, već Ivanu! Zgazio ga auto!”. Otac odmah odjuri na ulicu. Tamo su već Ivana posjeli u auto. To je bio auto Mijina studenta. Rekli su da će odmah u bolnicu. Mijo uđe u auto i Ivana ošamari pred svima. Nikome nije bilo jasno da ga je ošamario u namjeri da ga povrati iz doživljenoga šoka.

1940. (II.)

Viotto Piero, sin venecijanskoga grđevinskoga poduzetnika, koji je gradio i željezničku stanicu u Veneciji, imao je tu nesreću da je služio vojsku kad je Italija bila u ratu s Abesinijom. Početkom godine prebačen je s grupom vojnika na južnu obalu Raškoga kanala sa zadatkom da u određeno vrijeme potegne protu-podmorničku mrežu i tako zatvori prolaz prema Raši gdje se nalazio ugljenokop. Kako je prolazilo vrijeme, Piero, po naravi društven čovjek, ode uz strmu obalu da nađe koga od mještana. Po povratku u “jedinicu” javi se svojim drugovima: “Ljudi pa mi nismo u Italiji. Nitko nezna talijanski!”.

U to je vrijeme manje ljudi govorilo talijanski u tom kraju, a i oni koji su znali izbjegavali su. Piero će 1943. vjenčati Nadu, najmlađu Mirkovićevu sestru pa nakon što im se rodio sin po kapitulaciji Italije, biva zarobljen od strane nje-mačke okupacijske vojske. Svršetak rata dočekao je u zloglasnom logoru u Trstu “Rižarni”.

1940. (III.)

Balota u društvu s Mrakovčić Nikol (“Korničar”) presreće češke turistkinje i nudi se da im nosi prtljagu do hotela. Jasno da ih domaći stanovnici dobro znaju i potiho se smješkuju toj njihovoj šali.

Ovu anegdotu čuo sam od odvjetnika Mrakovčića, sina “Korničara”.

1941. (I.)

U vremenu od 27. 3. do 6. 4. 1941. Mirković znajući što slijedi pokušava snabdjeti obitelj najnužnijim prehrambenim namirnicama. Tako nabavlja oko 20 kg kave, 30 kg šećera, 20 kg masti, 20 litara ulja i oko 50 kg graha, a u kući je već od prethodnoga ljetovanja imao desetak na vjetru osušenih mrkača (hobotnica) i dva veća lonca usoljene srdele. Treba nabaviti i veću količinu pšeničnoga i kukuruznoga brašna. Odlazi na tržnicu i pogađa se sa seljakom za volovska kola s oko 200 kg brašna. Kad su došli pred kuću, Mijina žena se usprotivi da sve to brašno sprema jer da će se brašno od stajanja ucrvati. Tako je seljak otišao s gotovo cijelim

tovarom brašna. Sljedećega dana Mijo je opet nabavio kola brašna, ali je sa seljacom iskrcao brašno u dvorištu i otpremio kola i seljaka. Zahvaljujući tim zalihama cijela obitelj (sedam članova) mogla je velik dio ratne neimaštine preživjeti.

1941. (II.)

Na dan 6. 4. 1941. kada je Njemačka napala Jugoslaviju i u rano jutro žestoko bombardirala Beograd, cijela obitelj Mirković spustila se u sklonište, tj. u spremište za ugljen pod stepeništem. Jedna avionska bomba zakačivši dimnjak, što je uzrokovalo dim po cijeloj kući, pala je u obrađeni vrt i na dubini od par metara eksplodirala. Detonacija je bila snažna, a i temelji kuće su se znatno uleknuli. Svi su bili jako uplašeni, a baba Saveta (imala je oko 90 godina i bila je gotovo gluha) reče: “Kanda nešto puče”.

1941. (III.)

Jednom prilikom u razgovoru u društvu kolega profesora i studenata Mirković je pri spomenu koliko će rat trajati rekao: “Zaraćene zemlje imaju toliki ekonomski potencijal da će rat završiti za oko tri i pol do četiri godine, kada će sile osovina potrošiti svoje i osvojene zalihe!”.

1941. (IV.)

Nakon zbjega u selo Rušanj obitelj Mirković se razdvojila. Majka sa sinovima krenula je natrag u Beograd, gdje su kolonu povratnika na putu njemački avioni mitraljirali. Mijo je u bijegu pred Nijemcima otišao na drugu stranu i dospio do Kotora. Tu su se mnogi ukrcavali u avione i letjeli u Kairo i kasnije u London. Tako je otišla cijela kraljevska obitelj, vlada s obiteljima i mnogi drugi. Mijo gledajući svu strku i gužvu oko ukrcavanja, odlučio je da se on ne ukrcava već da se vrati obitelji u Beograd.

Na povratku je mnogo različitih prijevoznih sredstava mijenjao, a išao je i dosta pješice. Tako se jednom uspio ukrcati u kamion u kojem su se nalazili i vojnici. Balota, kako je bio osjetljiv na ljudsku patnju, gledajući sve to oko sebe zaplače nad nepoznatom sudbinom države, naroda i obitelji. Vidjevši kako plače čovjek s brkovima, jedan vojnik obrati se Baloti: “Čiča nemoj da plačeš, sve će da bude u redu”. Taj čiča imao je “pune” 42 godine.

1941. (V.)

U jesen 1941. objavljen je apel njemačkoga okupatora i njegovih slugu koji poziva “srpske rodoljube” na jedinstvo, poslušnost, prokazivanje, izdaje i uni-

štenje antifašista i komunista. Cilj je bio da apel potpišu svi ugledni ljudi i svi značajniji intelektualci. Balota je odbio da potpiše apel i pritom izazvao neobičan incident. Na skupu sveučilišnih profesora pročitan je apel i predsjedavajući je najavio prvoga potpisnika. Balota je prošao sredinom redova od posljednjega reda do stola predsjedništva. Dočekao ga je pljesak iz prvih redova. Što se to događalo? Mnogi su bili osupnuti da je poznati, po svojim djelima, antifašist odlučio potpisati apel. Međutim, Balota neznajući o čemu će biti riječ na skupu, ostavio je pri dolasku kišobran uz katedru. Došavši do stola uzeo je kišobran i izašao je na prednji izlaz. Dva sata kasnije njemačka ga je policija tražila, ali se Balota sklonio na Čukarici kod Lovre Raića. To je bio isti Lovre Raić s kojim je 1914. godine okovan u lancima stajao na puljskom strelištu očekujući najgore.

1942. (I.)

Milan Radić pripovijeda: “Mate Balota bio je i šaljivdžija, znao je pričati razne događaje i anegdote. Neke anegdote i danas se spominju u Dubašnici. Za vrijeme rata salama je bila rijetka namirnica. Baloti je uspjelo nabaviti jednu salamu, koju je objesio u ormar. Međutim, salama je bila svakim danom sve kraća, a da je Balota nije jeo. Na lijepi i originalni način spriječio je njezino daljnje smanjenje, napisavši uz salamu: Lipa moja Kate, nije salam za te, slatki salame svaki dan na manje.

Mate Balota pio je uvijek samo crno vino. Govorio je da je ono bolje i da ima jači efekat. *Ono se pije crno, a izlazi u svijetloj boji, dok je bijelo u oba slučaja uvijek svijetlo.*

Balota mi je često govorio da mu je drago što je došao na Krk, u Malinsku i Vantačiće, a zapisao je: *Taj osjećaj svoga na svojem jedina je trajnost u prostorima prolaznosti. Kada već ne mogu u Rakalj došao sam u selo Vantačići uz Malinsku preko puta rodnoga Raklja gdje je Italija.*”

1942. (II.)

Poslije odlaska iz Beograda Mirković je tijekom 1941. i 1942. ribario na otoku Krku sa svojim čamcem, nazvanim “Kalavojna”, za kompaniju Bogović iz Omišlja. Živio je u Vantačićima s lažnom domovnicom kao da je rođen na Krku. Jedan Omišljanin se hvalio pred talijanskim oficirom da mi imamo i sveučilišne profesore za ribare.

Jasno da je Balota odmah uhapšen i sproveden na brod kojim se trebao odvesti u Rijeku. Saznavši da je uhapšen *profesur* mnogi su Malinskari dolazili na rivu da ga vide. Među njima bio je i Ive Žgombić, stari isluženi ribar-mornar, koji je raznosio turistima prtljagu s broda do hotela ili drugih odmorišta. Htijući izraziti

svoju ljubav i poštovanje prema Baloti, tri se je puta vraćao na brod i opraštao s Balotom.

1942. (III.)

Mirković je uhapšen u Malinskoj, prošao kroz zatvore u Krku, Crikvenici, Rijeci, Koprnu, Karlovcu i Zagrebu, nakon čega je prognan natrag u Beograd gdje je prije početka ratnih operacija živio i radio. Došavši u Beograd, Mirković se javlja Veliboru Joniću, tadašnjemu ministru prosvjete u vladi Milana Nedića, kazavši mu da mu je na raspolaganju. Ministar Jonić priopćava Mirkoviću: "Gospodine Mirkoviću, vaš dosje kod Nijemaca je gotov i oni će vas uhapsiti". Mirković, kao i 1941., odmah napušta stan i s djecom odlazi na nogometnu utakmicu i zatim po rastanku s njima produžava na Čukaricu kod Lovre Raića. Od Raića odlazi u Zemun pa potom u Vinkovce gdje se zapošljava u restoranu na željezničkom kolodvoru kao konobar kod Tome Paruna.

O rastanku nakon utakmice najmlađi sin Tone (devet mu je godina) pričat će majci: "Znaš li mama kako je tata bio veseo poslije utakmice, stalno me je ljubio!".

1943.

U Beogradu je velika glad, sve su zalihe pri kraju i Mirković piše ženi Stanki da kuha što god može više zelenjavu pa makar i koprivu jer u njoj ima željeza. Koprivu treba kuhati naročito zbog najmlađeg sina Tone (10-ta mu je godina). Sin Tone reagira: "Ja da jedem koprive, a on da se tamo u Zagrebu časti raznim jelima?". Propaganda je u to vrijeme bila vrlo velika kako se u Zagrebu živi kao da nema rata.

1944. (I.)

Poslije rada u restoranu u Vinkovcima Mirković, uz pomoć Vladimira Serdara, dobiva posao u državnoj statistici u Zagrebu gdje radi sve do odlaska u partizane. Odlasku je prethodio poziv Sazivačkoga odbora Prvoga kongresa kulturnih radnika Hrvatske svim javnim i kulturnim radnicima da dođu na svoj Prvi kongres u Topusko. Pozivu se odazvao pored drugih i Mijo Mirković. U partizane je otišao biciklom i to 17. 9. 1944. preko Resnika, Ivanje Rijeke, Struge, Rugvica, Prosjeka, Oborova, Prečna, Ruče, Gradeca, Ruđevca, Pokupskoga i Buševca da bi 20. 9. 1944. stigao u Topusko. Tamo je susreo niz poznanika i prijatelja Istrana i drugih Hrvata. 28. 9. 1944. - na svoj 46. rođendan – primio je paket iz Zagreba u kojem su bili potrebni dokumenti i papiri za pisanje referata, a koji su bili zagubljeni na putu prilikom odlaska u partizane.

1944. (II.)

Boris Bakrač pripovijeda: “Pokojnoga Miju Mirkovića poznao sam samo po viđenju i zato je razumljivo što sam se obradovao i začudio kad sam ga ne znam kojeg dana 1944. godine zatekao u Topuskom... Ja sam u to doba jednu kabinu porušenog kupališta osposobio s nešto cigala i kamenja te par dasaka (za vrata) u svojevrsnu “garsonjeru”. Bila je tu čak i slamarica napunjena komušinom od kukuruzovine i malo ognjište od par cigala... Ponudio sam Mijinoj pratnji da ću se ja pobrinuti za njegov smještaj... Naložio sam vatru, našlo se tu i nekoliko krumpira... Rasvjete nije trebalo, premda sam imao i izdubljeni krumpir s nešto ulja i fitiljem kao partizansku svjetiljku, jer je plamen “kamina” davao dovoljno svjetla... Tada sam ja uz razgovor odrecetirao par njegovih pjesama s čime sam ga raznježio do suza i on je kod svih naših daljnih susreta uvijek spominjao da takav doček nije nitko doživio prvog dana dolaska u partizane. Po tom susretu postao sam mu drag, a on meni još više čovjek kome sam se divio i poštovao ga, i bio je jedan od najdražih ljudi koje sam u životu upoznao”.

Boris Bakrač, vjerojatno iz skromnosti, nije napisao kako je tom prilikom ustupio svoj ležaj Baloti, a on je sam nekoliko dana spavao u kadi.

1944. (III.)

Nakon uskršnjega bombardiranja Amerikanaca mnogi Beograđani bježe u obližnja sela. Tako je i obitelj Mirković u društvu s obitelji Ostojić izbjegla u selo Kumodraž i tamo s blatom i slamom popravila napuštenu kućicu. Pričalo se da se u njoj sastaju vještice i kolo vode mrtvaci. Najstariji sin Marko uhvaćen je pri pokušaju odlaska u partizane i nalazi se u beogradskom logoru Banjica. Žena Stanka s ostalom trojicom sinova živi praktički od pomoći seljana, kojima prekraja ostatke odjeće i haljine za njihovu djecu.

Krajem ljeta noću kucaju bradati četnici, danju se ne pojavljuju, i ona u strahu najmlađega sina Tonu nagovara da skoči kroz prozor na zadnjem dijelu kuće i da pobjegne u šumarak i tamo dočeka dan. Kad su došli do prozora pod njim je bio također četnik. Jasno da od bijega nije bilo ništa. Stanka i Ostojićka otvaraju vrata, a četnici pitaju gdje je muž Mijo. Stanka, a to je i prije u Beogradu govorila agentima policije, kaže: “Koji muž, ja nemam muža, Mijo je pobjegao u Zagreb među svoje ustaše i ostavio me samu s četvoro djece!”. Tako je poznati antifašist Mijo “postao” ustaša!

1944. (IV.)

Kasno navečer na kuhinjski prozor stana Mirkovićevih u ulici Koste Jovanovića 49 u Beogradu netko snažno zakuca. Stanka Mirković sa strepnjom otvara

prozor i pita: “Tko je?”, a iz mraka javlja se dubok glas: “Partizan, imali mjesta za noćenje za jednog umornog partizana?”. Stanka reče neka pođe na glavni ulaz gdje ima svjetla. Kada je otvorila vrata, vidjela je vedro lice svoga muža u partizanskoj uniformi s trorogom kapom i s ruksakom na leđima. Radosti nije bilo kraja budući da nije bilo vijesti od Mije nekoliko mjeseci. I žena i tri mlađa sina (najstariji Marko već je bio u partizanima) konačno su dočekali svoga muža i oca.

1944. (V.)

Vrativši se iz Italije (Baria) u oslobođen Beograd, Mirković prvom prilikom u svojoj radnoj sobi – biblioteci ugleda Hitlerov “Main Kamf” te se prenerazi. Pred rat je odvojio 500-tinjak knjiga, među njima i *Main Kamf*, da se spale kako ih Nijemci ne bi našli. Budući da je na marginama *Main Kampfa* na njemačkom pisao da to što piše može samo luđak, šizofrenik i degenerik bez uma napisati. I sad, tri i pol godine kasnije, među svojim knjigama nalazi ponovno tu knjigu! Žena nije znala za to, a sinovi nisu do smrti priznali koji je od njih vratio tu knjigu u biblioteku u uvjerenju da dobro postupa.

1944. (VI.)

Slavko Zlatić pripovijeda: “Balota je nosio mišnice u džepu”. Da, Balota je svirao na mišnice, mih, roženice, dvojnice... Skupljao je narodne muzičke instrumente, probao je svirati na ukrajinskim, poljskim, mađarskim, srpskim i makedonskim frulama... Ujesen 1944., kada je počela ratna proizvodnja, jednu od prvih gramofonskih ploča snimio je Mate Balota na Beogradskom radiju. Svirao je roženice i pjevao. Improvizirao je stihove i melodiju za dvije pjesme na narodne motive: “Procvale su rože i viole pokraj puta zelene livade, kud prolaze lipe naše mlade” i drugu “U Istri se cili narod pita, kada ćemo vidit našeg Tita”.

1944. (VII.)

Krajem godine (u prosincu) u obitelji Mirković bilo je veoma teško i sumorno, budući su stigle vijesti da je partizanska jedinica u kojoj je bio najstariji sin Marko u cijelosti stradala na Srijemskom frontu. Jedne prohladne večeri začuje se zvono na ulaznim vratima. Mijo ode otvoriti vrata. Začuje se njegov glasni uzvik: “Marko!”, a majka Stanka reče sinovima: “Djeco, tata je poludio od boli!”. Međutim, na vratima je stvarno bio Marko. Došao je kući jer je ranjen u ruku i noge od četničke

bombe. Marko je rastumačio da je prilikom ranjavanja prebačen u bolnicu s ranjenim Rusima i da je tek kada je uspio hodati, došao u Beograd na odmor i oporavak. Oporavak je kratko trajao i on je opet otišao na front i borio se sve do Maribora gdje je dočekaio kapitulaciju Njemačke te se opet s jedinicom vratio u Beograd.

1945.

Iz dnevnika Mije Mirkovića:

Onog dana kada je u novinama objavljen komunikej o odlukama ministara vanjskih poslova (20. 9. 1945.) javio mi se Hugh Seton Watson. Pozvao me na večeru u neki veći londonski restoran i rezervirao stol na galeriji. Hugh me je dva puta posjetio u Jugoslaviji. U Subotici je boravio tri dana 1938. Zatim smo se ponovno sreli 14. 4. 1941. u Kotoru i tad mi je ponudio dva mjesta u engleskom avionu, koji je imao odletjeti 15. 4. 1941. Nisam tada prihvatio ponudu za odlazak engleskim avionom iz rasula Jugoslavije, dapače sam mu svoju tada malu nadu, da Jugoslavija može biti obnovljena kao socijalistička zemlja izrazio kao jedinu perspektivnu mogućnost razvoja. I sada (1945.) poslije četiri godine bio sam pripadnik delegacije socijalističke Jugoslavije na konferenciji u Londonu i Hugh Seton Watson, još u britanskoj vojničkoj uniformi, častio me večerom.

- Sjećate li se, što ste mi govorili poslije sloma Jugoslavije u Kotoru 1941.?

- Sjećam se, vjerovao sam da narodi ne ginu u svakoj krizi, a jedini sistem koji je mogao povezati razjedinjene narode Jugoslavije bio je socijalistički sistem.

1946. (I.)

Iz dnevnika Mije Mirkovića:

...u grupi eksperata, koja se zaustavila na rubu sale, blizu ulaza, bili smo dr. Čermelj, dr. Zwitter, prof. dr. Roglić, i ja i možda još netko drugi. Iza nas ušao je Vječeslav Molotov, ministar vanjskih poslova SSSR. Začudili smo se da ministar Molotov nije pošao dalje u salu pored nas, nego je prišao ravno skupini, zaustavio se kod nas i rekao:

- Vi Jugoslavjani?

- Da.

- Vi haćete Terst?

- Da.

- Haćete tože Đenovu, tože Livorno?

I zatim je otišao dalje...

Ta iznenadna Molotovljeva šala učinila nam se blagoironična, skoro dobron-

mjerna, srdačna i originalna. Kasnije smo mogli doznati da i nije bila posve originalna. U travnju 1915. prije potpisivanja Londonskog pakta, kad je poslanik Srbije pri carskom dvoru Rusije, isticao ministru vanjskih poslova carske Rusije Sazanovu nepravedne zahtjeve Italije na Dalmaciju i Istru i branio pravo jugoslavenskih naroda, ministar Sazanov je planuo i rekao Spejakoviću: “Pa, što bi vi htjeli, zašto ne tražite i Rim i Moskvu?”.

1946. (II.)

Mirković je u delegaciji Jugoslavije na Mirovnoj konferenciji za razgraničenje s Italijom poslije Pariza, Londona u New Yorku. U New Yorku živi veći broj Istrana i Bodula s Krka. Među njima je i Pere Vantačić, koji je lučki radnik i kad ima posla dobiva za nadnicu 20 dolara, u to vrijeme mnogo novaca. Po povratku Mijo priča obitelji kako se taj znanac, vlasnik kuće na Krku u kojoj je obitelj provela osam godišnjih odmora, odriče i štedi da bi što više poslao obitelji u Vantačiće, tako da svaki dan jede pečene kokice-piliće! Za obitelj željnu piletine, jedu je jednom mjesečno, to nije bilo nikakovo odricanje. Tek kasnije će razumjeti kako je to najjeftinije jelo.

1946. (III.)

Mirković kao član delegacije pred kraj pregovora, nakon gotovo godine dana, dolazi u sukob s čelnim čovjekom delegacije Kardeljom, jer Kardelj u dogovoru s Titom inzistira da Trst, ako ne bude jugoslavenski, mora biti internacionalna luka kao Solun. Mirković se odupire tvrdnjom da Trst mora biti naš ili talijanski jer će u slučaju da bude internacionalni, sve naše luke od Pule, Rijeke do Splita i ostalih propasti zbog toga što će sav teret za srednju Europu ići preko Trsta. Ako Trst bude talijanski, on će kao slijepo crijevo stagnirati i na kraju kao luka propasti.

1946. (IV.)

Pričalo se po Dubašnici da je Mate Balota toga ljeta došavši u Vantačiće, sam bez obitelji, na nekoliko dana loveći ribu iz čamca pucao s pištoljem na morskoga psa koji se približio čamcu. Ova priča nije provjerena, ali se zna da je Balota nosio uvijek oružni list za nošenje pištolja iako se pištolj nalazio u njegovoj staroj škrinji iz studentskih dana. Znao je prilikom legitimiranja sumnjičavih organa unutrašnjih poslova na moru pokazivati taj oružni list i 1949. pa i kasnije. Nošenje i upotreba vatrenoga oružja kod njega nije dolazila u obzir.

1947. (I.)

Kruži priča među profesorima Ekonomskoga fakulteta u Zagrebu da je ove godine Ekonomska visoka škola po prelasku u fakultet, pri čemu se izgubila titula ing., pri izboru dekana (fakultetskoga, a ne više EKVŠ) doživjela mali incident. Naime, tadašnji predsjednik partijske ćelije Ekonomskoga fakulteta Vladimir Jajčević predložio je prof. Vladimira Serdara za dekana. U to vrijeme to je bio gotov čin. Međutim, netko je među prisutnima predložio da se demokracije forme radi predloži još jedan kandidat. Tako je predložen Mirković (dotad je bio dekan EKVŠ). Prijedlog je prihvaćen i po glasanju Sredar je dobio samo jedan glas (Jajčevićev), a Mirković sve ostale, uključivši i Serdarov. I ova je priča neprovjerenjena, a akteri su svi umrli.

1947. (II.)

Stjepan Pulišelić pripovijeda: “Jednom sam mu prilikom donio svoju prvu knjižicu poezije “U znaku kukastog križa”. Nju sam napisao na književnom jeziku i objavio na Braču 1944. godine za vrijeme njemačke okupacije otoka. Govorila je o nasilju okupatora i otporu naroda. Čitajući knjižicu, Mate Balota osjetio je da imam neku poetsku žicu, a budući da je znao da sam po rođenju i odgoju čakavac, dade mi savjet: “Piši na bračkoj čakavštini. Upamti: ne postoji nikakav jezik na kojem bi mogao bolje pisati od jezika koji si majčinim mlijekom posisao. To je tvoj pravi, iskonski jezik. Samo na njemu možeš da govoriš pravu istinu, da budeš autentični pjesnik.”

1947. (III.)

Mirković je uvijek nastojao da osigura dva do tri mjeseca za godišnji odmor koji je obavezno koristio na ribarenje na Krku i po koji put u rodnom Raklju. I dok bi sve vrijeme radeći i po 15 sati dnevno na fakultetima Subotice, Beograda i Zagreba te Akademije JAZU u Zagrebu ili pišući kod kuće te obavezno čitajući troje dnevnih novina, na moru je sve to izbjegavao. Tako je znalo proći i nekoliko dana da ne kupi novine. Znalo se dogoditi kad bi ga turisti u Malinskoj pitali neku nevažnu stvar da se ponaša kao da ne razumije taj jezik iako je tečno govorio pet jezika (talijanski, njemački, engleski, francuski i češki), dva mrtva jezika (latinski i grčki) te se koristio s još tri jezika (ruski, poljski i bugarski)!

1948. (I.)

Mirković gotovo nikad nije bio na bolovanju do 1948. godine. Tada je prvi put bio na bolovanju radi proširene aorte, odnosno proširenoga deformiranoga

srca, a i radi osabljenja srca. Morao je na dijetu i znatno smanjenje tekućine te skidanje desetak kilograma težine. Odlazi sam na Krk u Vantačiće i tamo na miru ribari. Kako ima veliko povjerenje u lokalnoga liječnika Slavka Pančića, odlazi k njemu na konzultacije. Liječnik mu potvrđuje dijagnozu i dijetu dobivenu u Zagrebu (kod dr. Sokolovića). Ne samo to, već mu govori da mora ostaviti tvrde suhe sireve, pršut jer izazivaju žeđ, a isto tako da ne bi smio piti vina i drugog alkohola. Nakon pregleda odlaze u kuhinju i Pančić ga nudi paškim sirom, pršutom i vinom. Na začuđenom pogledu Mije, Pančić veli: "Ono dole u ambulanti sam ti govorio kao liječnik, a ti si sada moj gost i moraš jesti i piti ono što ti je ponuđeno!"

1948. (II.)

Stjepan Pulišelić pripovijeda: "Navodim dva primjera Balotine ljubavi prema rodnom kraju. Jednog sunčanog proljetnog dana krenuli smo iz Raklja nizbrdice preko kamenjara prema Kalavojni. Čim smo stigli na obalu, sjeli smo na ploču uz rub mora, izuli cipele i čarape te umočili znojne noge u more. Tada mi Balota reče:

Pogledaj ovu divnu bonacu. Zar igdje ima veće ljepote i dublje tišine?

Ja sam gledao odraz mora na njegovom licu, vidio kako se taj odraz miješa s opaljenim rumenilom njegova obraza. Tada sam osjetio duboku sreću koju je doživljavao. Znao sam da je pun fizičke i duhovne snage kao zrak pred oluju i da će svoju plodnu misao izliti u neku od svojih ekonomija ili u neki književni rad čim stigne do pera i papira. Kad smo napustili Kalavojnu i vratili se u Rakalj, prošli smo kroz njegov vinograd koji je obrađivao plaćenom radnom snagom. Vinograd se je dovoljno zazelenio. Primjetio sam kako gladi mlado zeleno lišće i kako je sretan u tom zelenilu. Tada mi reče:

Vidiš, litra vina iz ovog vinograda košta me pet puta više nego u bilo kojoj zagrebačkoj konobi. Ali ovo vino iz mog vinograda, iz moje zemlje i loze je kudikamo više cijenim nego bilo koje drugo vino. I neka ti kažem: slađe ga pijem. I upravo to vino nudim svome najdražem gostu. Nudim ga zato jer je moj proizvod, proizvod moje drage zemlje. Čini mi se da je to vino dio moga tijela, moje čedo, da sam mu otac."

1949.

Stjepan Pulišelić pripovijeda: "Bilo je i tmurnih razgovora s Balotom. Sjećam se jednog takovog. Govorili smo o optužbama i klevetama koje su bile sadržane u pismima Kominforma. Tada sam ja rekao kako može doći do najtežih dana, do

upada Crvene armije u našu zemlju. On je tu mogućnost vidovito odbio popri-
lici sljedećim riječima:

Okupacija Jugoslavije ne dolazi u obzir. Premda smo mi na Balkanu, ipak
smo svojom zapadnom stranom u Evropi. Izbijanje Rusa na Jadran teško bi po-
remetilo blokovsku ravnotežu, izazvalo bi novi svjetski rat. Na tako nešto neće se
Sovjetski savez odlučiti.”

1950. (I.)

Mirković, svjestan poteškoća na koje nailazi i u kojima će se zateći socija-
listička praksa, obrati se studentima mimo sadržaja predavanja koje je bilo na
dnevnom redu sljedećim riječima:

“Znate, socijalizam je sličan ljubavi. Zaljubljeni nastoje svim srcem da jedno dru-
gome udovolje, da se privuku. Ali kad dođe do braka, osjeti se nestašica ovoga ili
onoga, lijepe riječi i postupci počinju izostajati, kola zaškripe sad ovdje sad ondje i
situacija je drugačija. Ideali posustaju i nestaju. Dolazi do teških kriznih situacija.”

1950. (II.)

Na parobrodu između Rijeke i Malinske, tada jedine svakodevne veze s ko-
pnom, Mirković svira na dvojnicama. Polako se okupljaju putnici oko Balote. Tu
su i njemački turisti, koji prvi put čuju taj narodni instrument i istarsku melodi-
ju. Pitaju svirača što je to? A on odgovara: “To je ono što je uvijek pobjeđivalo,
pa i u prošlom ratu, jer narod i njegova muzika nikada ne umiru!”

1950. (III.)

U najvećoj prepunoj dvorani Ekonomskoga fakulteta Mirković reče studen-
tima:

“Nemojte misliti da se na fakultetu stječe pamet. Na njima se stječu neka teoret-
ska znanja, ali pamet nikako. Jednom me moj otac, koji je bio neobrazovan seljak,
upita: “Što ti misliš zbog čega si postao profesor?”, odgovorim mu: “Zbog toga što
sam učio, napisao knjige te su me tako izabrali.” Tada se moj otac grohotom nasmije
i doda: “Nikad nisam mogao vjerovati da imam tako bedastog sina. Nisi, moja
budalice, zbog toga postao profesor, nego zbog toga što si bio nedovoljno snažan
da obrađuješ ovu tvrdu, suhu i škrtu zemlju i da tako na njoj živiš pa smo te poslali
na školovanje. Da smo posjedovali dobru i plodnu zemlju koju bi lakše obrađivao,
a koja bi davala bolje proizvodne rezultate, bili bismo te zadržali na zemlji i nikad
od tebe profesora. Eto, takve ti odgovore, moj sveučilišni profesore, daješ. Jesi li se
uvjerio kako si nepametan i kako te obični seljak obara na ispitu?”

1951.

Baba Mara došla je svom sinu Mihi – Miji Mirkoviću u goste na otok Krk u selo Vantačići s Milom, svojom srednjom kćeri. Kad je brod pristao u pristaništu Malinske, njih su dočekali Mijo, žena Stanka i najmlađi sin Tone. Ulazeći u barku “Kalavojna” došlo je do incidenta jer su neki turisti iz udbaškoga odmarališta tražili da ih Mijo prebaci do odmarališta, misleći da je on *barkajol* (taksist s barkom) zbog toga što mu je barka bila potpuno bijele boje i imala je jarbol i jedro uobičajene za *barkajole*. Kada je obitelj Mirković s gošćama prilazila Vantačićima, Mijina žena nikako nije mogla razumjeti kako su se turisti prevarili za njezina muža misleći da je barkajol. Baba Mara podržavala ju je riječima: “Ja ih isto tako ne razumim, jer da je Miho barkajol imao bi čiste brageše (hlače) i ne bi ih veziva sa špagon (konopčić)!”. Balota je bio poznat po tom što je na moru bio uvijek ležerno obučen, kao i svi ribari u to doba.

1952.

Mirković je po drugi put ozbiljno zabrinut za zdravlje i odlazi kod prijatelja akademika dr. Kogoja na pregled grla. Doktor mu reče: “Mijo, tvoje grlo je jako načeto i kao prvo morao biš prestati s pušenjem. No, ja još nisam sreo pacijenta koji je prestao pušiti radi pišljivog grla”.

Mijo je prestao pušiti isti dan iako je pušio lulu i cigare preko 40 godina.

1953.

U Mirkovićevu dnevniku zapisano je u Bludenzu u Tirolu ovo razmišljanje: *MIŠNICE, to je ono lijepo, najljepše, najviše, što je stvorila naša pastirska civilizacija. Udubljivanje, zanos unutrašnji, discipliniranost, takt, ritam, osjećanje jedinstva svirača, plesača i slušača. Mir. Staloženost.*

ROŽENICE: Epika, osvajanje, slavodobiće, vojska, raskalašenost. Kad Perica pjeva uz Roženice, pjeva kao ja, kaže BUIĆ; pokretima ruku, tijela, grimasa, recitacije, gluma.

1954.

Mirković je izabran za predsjednika kuglaškoga kluba “Medvedgrad” iako nije nikada kuglao, osim što je u ranoj mladosti igrao “na balote”. Ovu čast zaslužio je zato što je u prostorijama kluba (Vlaška 69) s društvom često kartao za plaćanje ceha pića.

1955.

Balota je bio čvrsto vezan za prirodu. Kad nije mogao u prirodu, donosio je prirodu u kuću. Tako je već izvjesno vrijeme uzgajao kanarinke i druge ptice. Uzgojio je prvoga kanarinca poslije rata u Jugoslaviji bakrene boje. Imao je u jednom trenutku 147 ptica. Ptice su bile u kavezima i u preuređenu zahodu gdje su slobodno letjele. Plaćao je supruzi Stanki za svako isheklandno gnijezdo i najmlađem sinu Toni za čišćenje brojnih kaveza. Sinu je plaćao u visini kutije cigareta "Opatije", a nije znao da sin puši. Hranio je ptice sjemenjem, a mlade izležene ptiče s mješavinom keksa (petit-beurea) i žumanjka, i to uz pomoć čačkalica. Sin je morao jesti bjelanke tako da su mu se zamjerili za dugo vremena.

1956. (I.)

Iz dnevnika Mije Mirkovića:

Pula 7.1.1956. Otac po tijelu, hod, snazi, kretnjama još gorostas. Debeli prsti, žuljavi, neisprani, snažne ruke, krakat. Govorio je da hoće odmah poslije liječnika kući pješke 26 km prsima u buru i sa 80 godina. A opet jadan, s povezanom maramom, zapravo bjela salveta, preko marame šesir sa zelenom maramicom stisnutom uz obraz, gdje ga boli. Dok je pušio lula mu je drhtala u zubima od zime i usne su mu drhtale i ruke. I on je sav drhturio dok se nije malo ugrijao od kave i malo zatim od čitave porcije tripića, što je pojeo i dva deci crnoga vina...Kad gledam tako oca, njegove duge i još snažne korake (u suprotnosti sa glavom pod salvetom) moćnog kao goru, ali goru, koja se svikava, skoro da želim da se sruši još ovakav, jak i pri svijesti, a ne da umire polako, dugo, godinu, možda dvije, kako je rekao liječnik.

Mijin otac Ante Tone Mirković umro je dva dana poslije ovoga dnevničkoga zapisa, mirno, praktički u snu 9. 1. 1956. rano ujutro.

1956. (II.)

Drugi Mirkovićev sin, Ivan, diplomirao je strojarstvo i zaposlio se u Željezari Sisak. Široko obrazovan, predratni učenik Klasične gimnazije u Zagrebu, Ivan je bio pravi radoholičar. Potpuno posvećen poslu i obitelji te stalnom obrazovanju u svemu je nalikovao ocu Miji. Jednom prilikom otac mu reče: "Sine Ivane, treba se raditi i živjeti za rad, ali znaj treba i živjeti!". Sigurno je otac uvidio da je život prolazan i da se možda previše posvetio radu pa je htio sina na to upozoriti.

Inače, Ivan i Marko, stariji Mijini sinovi, proveli su dvije godine pred rat u Zagrebu živeći u domu istarske djece izbjegle iz Istre tada pod Italijom. Mijo je želio da djeca osjete život djece u internatu u društvu siromašnih dječaka.

1956. (III.)

Balota je volio piti vino uz jelo i u društvu prijatelja. Zbog toga je u kući moralo uvijek biti crnoga vina. U Zagrebu se kupovalo dalmatinsko vino, ali je stizalo i iz Pazina. Tamošnji upravitelj poljoprivredne škole ing. Vjekoslav Zidarić redovito je slao na jesen bačvicu Pinota Baloti u Zagreb.

Razgovarajući s Balotom, Zidarić mu jednom prilikom reče: “Ne razumijem kako to da mi prodajemo u Ajdovščini grožđe, a oni uspiju napraviti pet puta više vina i prodaju ga širom zemlje, a čak i izvoze znatnu količinu. Zašto mi to ne znamo tako raditi?”

1957. (I.)

Branko Fučić pripovijeda:

“Balota i ja išli smo u Labinštinu u potrazi za rodnim mjestom Matije Vlačića – Flaciusa Iliricusa. Tako smo došli u selo Frančiči i umorni smo i oznojeni stali da se odmorimo. Balota je izvadio svoje tek kupljene dvojnice (kupljene u Rijeci prije polaska) i sjeo na kamen te zasvirio. Nakon kratkog vremena iz obližnje kuće istrča starčić i slušajući svirku Balote donese svoje dvojnice, sjede i on na kamen i zasvira. Po svirci upita ga Balota da kako se zove, a on mu odgovori da je on Mate, a kako se prezivaš, on reče Vlačić. Tad je bilo gotovo sve jasno, jer je potpuno nalikovao na Matiju Vlačića. Tako smo bili gotovo sigurni da smo u rodnom selu Matijinom.”

1957. (II.)

Po ljeti u Malinsku dolazi jednoruki ribar iz Crikvenice, sam s barkom s mrežama i *palangarima* (u Dalmaciji *parangal*) i lovi ribu između Krka i Cresa. Razgovarajući s njim, Balota ga upita kakva je po njegovu mišljenju razlika između Crikvenice (ribareva mjesta) nekada i sada. Ribar mu veli: “Crikvenica je prije gvere (rata) imala sto koza i jednu putanu (prostitutku), a sad je obrnuto.” To je vjerojatno najkraći opis promjene u jednom turističkom mjestu u kratćem vremenu.

1958. (I.)

Zima je jaka i u kući Mirkovića nalaze se pored njega i supruga Stanka i najmlađi sin Tone. Stan je udoban kao i svi do tada jer je Mirković uvijek imao velike stanove za koje je plaćao vrlo visoke stanarine pa čak u visini plaće. Stan je u Grškovićevoj 40 u Zagrebu i ima gotovo 150 kvadrata. Mijo ima radnu sobu – biblioteku. Kako se etažno grijanje ne može koristiti (loži se samo na koks,

a njega nema) po velikoj zimi, u najmanjoj prostoriji (tzv. djevojačkoj sobi od oko 8 kvadrata) preuređenoj u zimsku kuhinju supruga Stanka kuha ručak na štednjaku na drva, sin Tone piše zadaću i uči na dječjem stoliću, a Mijo priprema predavanje i piše knjige na pola kuhinjskoga stola.

1958. (II.)

Balota, hodajući po rivi u Malinskoj, želeći biti kavalir, izmakne se nailazećoj pješakinji da prođe te uz sam rub rive izgubi ravnotežu i padne u more. Kasnije njegov komentar bio je: “Teško je biti kavalir sa 60 godina i nešto previše kilograma!”.

1958. (III.)

Mirković predaje Ekonomsku historiju studentima III. godine na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Gotovo prije svakoga predavanja ispriča neku anegdotu, ali uvijek je u njoj neka pouka. Studenti bi napunili dvoranu i ne bi bilo kašnjenja kako ne bi propustili uvod u predavanje.

Tako je u dva navrata komentirao zadružni rad u agraru SFRJ, odnosno rad u poljoprivrednim zadrugama. Jednom je utvrdio da niti jedan zadrugar ne bi sadio maslina, a da ih za života ne bi ni brao, dok privatni zemljoradnik sadi u nadi da će njegovi nasljednici brati masline kad njega više ne bude!

Drugom prilikom iznio je primjer zemljoradnika iz Vantačića na otoku Krku koji je gotovo tjedan dana skupljao ovčji izmet (brabonjke) za gnojenje povrtnjaka. Skupio je cijeli koš (voz, kola) brabonjaka. Taj posao zasigurno niti jedan zadrugar ne bi napravio.

1958. (IV.)

Mirković je gost Akademije znanosti i umjetnosti SSSR-a u Moskvi. Jesen je i Mirković šetajući se s predsjednikom Akademije u parku i bez obavezne “pratnje” na upit što misli o Hruščovljevu odnosu s Nijemcima iz istočne Njemačke Mirković kaže: “Mislim da je tovariš Hruščov izabrao dobru taktiku jer on s lijevom rukom zagrlj Nijemca i kaže: dragi moj Nijemac, a s desnom rukom ga čvrsto drži za genitalije da ne može ni mrdnuti!”. Akademik se iznenadi s odgovorom, a onda prasnu u gromoglasni smijeh.

1959. (I.)

Mirković predaje Ekonomsku historiju Jugoslavije i jednom prilikom postavlja pitanje: “Kojih je pet najvažnijih izuma koji su doveli čovječanstvo na sadaš-

nju razinu civilizacije?”. Odmah odgovara da to nije ni televizija, ni automobil, ni parni stroj, već su to: 1. vatra, 2. krevet, 3. točak, 4. tkalački stroj i 5. krčma!

1959. (II.)

Ive Žgombić, stari mornar i nosač turističke prtljage od broda do hotela u Malinskoj, jednom prilikom zamolio je Balotu da mu kada umre (a umro je u poodmakloj dobi) na grob izlije rakiju jer je bio poznat ljubitelj rakije. Kada je toga ljeta Balota došao na odmor u Vantačiće, održao je obećanje i otišao na groblje u Malinskoj i na grob preminuloga Žgombića izlio litru domaće rakije.

1959. (III.)

Mirković je na jesen u Bukureštu i stanuje u službeno odabranom hotelu. Razgledajući po sobi, ustanovi da je soba ozvučena i da se stalno snimaju njegovi razgovori s posjetiteljima. Kad više nije mogao istrpjeti, počne glasno psovati na svim mogućim jezicima. Kasnije su uređaji maknuti ili zamijenjeni s manje vidljivim.

1960. (I.)

Mirković sa suprugom, snahom i dvoje unučadi (Mijo i Nada) odlazi s barcom do samostana u Glavotoku (oko 6 milja od Malinske). Po obilasku samostana i pozdrava s fratrima i padre Srečkom (Mijin dugogodišnji poznanik) vraćaju se u Vantačiće kraj Malinske. Na povratku ih zahvati ljetni neverin tako da se barka jako ljuljala i da je čak nešto mora ušlo u barku. Po povratku u Vantačiće gazdarica Kate (kod koje su stanovali) priupita djecu kako im je bilo za neverina. Mala Nada (nema niti tri godine) kratko reče: Baba je kukala *O moj bože!*, a dida je vikao *Jebem mu boga!*.

1960. (II.)

U Raklju umrla je baba Mara, Mirkovićeva mati, u 80-toj godini od raka na želucu. Mijo je taj gubitak teško podnio iako se mogao kraj predvidjeti obzirom na bolest i starost majke. Nakon sahrane i mnogo duševne patnje Mijo je sa sinovima Ivanom, Vladimirom i Antom Tonom na povratku za Zagreb htio svakako navratiti u novoizgrađenu kuću u Vantačićima na Krku. Prešavši trajektom na Krk u Šilu su se zaustavili na ručku. Gostioničarka se izvinjavala da nema ništa za jelo, ali da može skuhati brudet od mrkača (hobotnice) i palentu. Mijo je rekao da je u redu, ali da su on i sinovi jako gladni i da skuha podosta brudeta i poveću palentu. Kad je palenta bila na stolu i brudet poslužen, svi su zdušno navalili na

jelo. Svatko je vadio po nekoliko puta. Na kraju Mijo je rekao sinu Toni: “Sine, priznajem ti da si kapac (da možeš) pojesti više brudeta i palente od mene!”. To je bilo prvi put da je on priznao nekome premoć u jedenju brudeta i palente, a nije ni čudo, jer je Ante Tone pojeo sedam tanjura toga njemu omiljenoga jela! Vladimir samo pet, a Ivan tri.

1961. (I.)

Najstariji sin Marko stradao je u prometnoj nesreći (nalet motoriste). Završio je u pulskoj bolnici sa znatnim povredama glave, ključne kosti i rebara. Kad mu došla majka i mlađi brat Tone iz Zagreba u posjete, rekao je da tati poručuje da ne brine jer da mu i dalje nedostaju one dvije daske u glavi. Naime, Mirković je u ljutnji radi Markova ponašanja jednom prilikom rekao: “Marko, meni se čini da tebi nedostaju dvije daske u glavi!”.

1961. (II.)

U ljeto 1961. godine u Vantačićima na Krku pred Balotinu kuću došao je seljak s Vrha na Krku sav znojav i na tovaru (magarcu) nosio dvije bačvice vina na prodaju. Balota proba vino i kao dobar poznavatelj vina, iako nije bio somelijer, već je imao iskustva s domaćim lozama, prihvati i kupi vino. Upita za cijenu. Prodavač veli da su vremena teška i da ne može dati ispod 10 dinara po litri! Balota mu reče: “Vino mi se sviđa i kupio bih ti cijelu bačvicu, ali ne po 10, već ako hoćeš po 15 po litri!”. Tako je Mate kupio 80 litara vina po 15 jer mu je bilo žao seljaka koji se namučio radeći u brajdama, berbi i održavanju vina i napose noseći vino preko brda po velikoj vrućini na tovaru.

1961. (III.)

Mirković je spustio (*kalao*) *palangar* s živom ješkom – šparima. Kada je trebalo dizati, ustupi sinu Toni da diže palangar. Tone je po svim ribarskim propisima dizao i kad se pojavio na površini grunj od oko 10 kg. Na čas olabavi i grunj pregrize *piknjac* na *trajini* (uzica s udicom) i zaroni u more. Po pristanku pred *mandrač* (lučica za čamce) Mijo otrči do kuće i donese čašu Rubin vinjaka i reče Toni da popije na iskap. Kasnije je pričao da mu je sin bio blijed kao vapno od uzbuđenja za izgubljenim grunjom i oca je bilo strah za sinovljevo zdravlje.

1961. (IV.)

Krajem ljeta pored Balotina dvorišta u Vantačićima zaustavlja se veliki auto poznati citroen “Žaba” pariške registracije. Izlazi vozač i priupita Matu: “Koliko

se još moram voziti s autom do mjesta gdje se više automobilom dalje ne može?”. Na to će mu Balota reći da se može voziti još samo kilometar i pol, a stranac je bio vrlo sretan: “Vidite, još od Pariza tražim mjesto od kuda se može samo pješice kako bih se konačno mogao na miru i u tišini odmarati makar tjedan dana!”.

1962. (I.)

Iz dnevnika Mirkovića:

U mjesec dana od 26.12.1961 do danas umrli su: Miodrag Acimović nekadašnji kolega na fakultetu u Subotici, godina mog oca, Šaca Magarašević, advokat u Subotici (oko 79 ili 80 godina) i Mario Krmpotić od 72 godine. Svi su bili dragi. Mario čitavih 45 godina, svi mi činili samo dobro, ako su mogli i ma da su stariji od mene 8, 18 ili 19 godina i 23 godine, ove njihove smrti javljaju mi se kao dio i moga skončanja. Tri smrti dragih ljudi, tako jedna do druge, a nisam se nikako oporavio ni od materine smrti 28.10.1960., a možda nikad i neću, jer svakoga dana mislim i danas na nju, uvijek u nju zaljubljen.

Za tek nešto više od godine dana umro je Mijo Mirković, 17. veljače 1963.

1962. (II.)

Iz dnevnika Mirkovića:

Ustao sam u 2 sata (Vantačić, 2.5.1962.), naložio veliku vatru, na ognjištu i drugu u šporetu, a treću najveću na putu, iznad vrta, da terin, koga je bilo nosi dim preko loza i voćaka i zagrijava zrak. To sam radio od 2 do 3 i pol. Mraza je bilo u vrtu, ali se čini, da nije nanio nikakove štete ni krumpiru, ni lozi, ni voćkama. Ali u Dubašnici t.j. u poljima iznad Vantačića čini se da je mraz noćas nanio velike štete. Anton Klarić kaže da je spašeno samo ono grožđe što je pokriveno papirom. Pokrivali su Perić, Ivo Matiša, i Miko Princip. Periću sam dao cijelih dvanaest “Politika” i “Vjesnika”. Kata kaže da je Perić pokrio 450 loza od 3000 koliko ima.

Tako je Mirković spašavao mladu lozu zasađenu u vrtu iza kuće u Vantačićima.

1962. (III.)

U Kostreni se 5. 5. 1962. oženio najmlađi sin Ante Tone s Marijom Smeraldo. Balota je na pir doveo svirače na roženicama iz Istre i bio je vrlo veseo. Plesao je s mladenkinom nonom Jelom i pjevao s mladenkinim kumom dr. Petehom, poznanikom iz mladih dana. Bio je zadovoljan, pored ostaloga, jer mu se sin Tone, koji je dobio ime po njegovu ocu, ženi s Marijom, kako mu se zvala majka.

Nakon pira Mate je sa sviračima, ženom i ostalim sinovima otišao na otok Krk i u svakoj gostionici od Šila do Vantačića uz svirku roženica častio slučajne goste. Kada su bili u kući u Vantačićima, svirači su svirali u svakoj prostoriji i na kraju pred slikom majke Mare jer da se kuća mora posvetiti istarskom svirkom.

1962. (IV.)

Krajem godine na prolazu kroz Rijeku Mirković se sretne sa sinom Tonom i u autu za Krk reče sinu koji je nekoliko mjeseci u braku: "Tone, nisam mogao misliti da će za tako kratko vrijeme od risa postati umiljato jagnje!". Sin je inače bio poznat po tom što se pored plivanja i veslanja zadnje vrijeme bavio boksom i hrvanjem, a često se dokazivao i protuslovio ocu (kao i svi sinovi). Mijo je kratko nakon toga postao dida po sedmi put i to samo pet dana prije prerane smrti. Tako nije dočekao da vidi najmlađega unuka Sašu.

Sinu Toni izrazio je želju da se Sašino dijete nazove Ante što je Saša i ispunio 2003. godine nazvavši svoju prvorođenu kćer Antea.

1963.

U zadnjem dnevniku Mirković je zapisao zadnji zapis:

Tone je sinoć stigao. Kaže u 32 minuta od Malinske dođe. Priča da je prošle subote, 12. o. m. (na svoj rođendan) uvečer gotovo poginuo idući u Mune po Mariju (trudnu suprugu), a kad je autobus stao, hodajući više sati pješke po vijavici 8 km. Večeramo skupa, pijemo vino i dugo pričamo raspoloženi. Vjetar je popustio. Snijeg je stao.

RAZMIŠLJANJA I ZAPISI O LJUDIMA I PRIRODI MIJE MIRKOVIĆA ZABILJEŽENE U 50-AK DNEVNIKA OD 1. 1. 1915. DO 14. 11. 1962.

1. Dogodilo se ono što se moralo dogoditi. Jedino samo se nije dogodilo, što smo očekivali..... Naš narod postao je bratoubilački narod. (1. 1. 1915.)

2. Mislim biti novinar, profesor i političar, možda nešto od toga, a možda sve to... Treba raditi za sebe, za roditelje, za narod, za sve. Treba i pošteno uživati, ali ne škoditi nikome. Treba da se oženim i odgojim dobru djecu – treba dakle da sam budem dobar. Pomiriti se moram s manama svojih bližnjih, jer i sam imam mane. Treba biti dobar čovjek.... U napredak nevjerujem. Svet je uvek bio svejedan... Apsolutnog dobra nema ni apsolutnog zla. Sve je prirodno... U političkom

osvedočenju sam umereni socialista, ali verujem da će ruska revolucija donesti dobre plodove i da je ona tamo bila potrebna. Kod nas potrebna nije, a ovde nije ni moguća. Rešenje jugoslavenskog problema vidim u prisajedinjenju Bugara k Jugoslaviji i u dobroj politici na polju školstva. (17. 6. 1919.)

3. Radićeva skupština! Glavna skupština H.R.S.S. Hrvatske Republikanske (ili Radićeve, svejedno) seljačke stranke. Prisizanje! Komedija. Radić nije političar, jer ne ide za vođenjem politike, nije državnik, jer ne će da sudjeluje u državnim poslovima, on je pustolov, bohem, seljački mislilac, ambiciozan i nesposoban. "Furbo ma stupido" kako bi rekao moj otac. (8. 12. 1920.)

4. Ne vjerujem u socijalističku revoluciju u Poljskoj, kao što ne vjerujem ni u budućnost komunizma. (25. 7. 1921.)

5. Pitanje francusko-njemačkog mira je teško, kao što je teško pitanje: napreduje li čovječanstvo ili ne? Apostoli nove religije: "Sjedinjene države Evrope". A mi imamo na jugu Albaniju, divlju i neprohodnu, i Italiju nerazumnu i strastvenu i najnapredniji kraj na svijetu skandinavski poluotok podijeljen u dvije države. (22. 10. 1921.)

6. Cilj čovjek duše, ne čovjek novca. Čovjek ne vrijedi ono što se o njemu piše (u svjedodžbama) nego ono što znade uraditi. (4. 11. 1921.)

7. Kako žalosno završavaju svi ti veliki, nadareni Hrvati, poput Gaja, Srarčevića, Trumbića i Radića. Najprije oduševljenje za ideju, onda opijanje vlastitom veličinom (Radić, Tresić, Pavičić), koji smatraju sebe ravnima Kristu, Budi, najvećim Hrvatima – zatim padanje na niže i niže... i konačno umiru od svih ostavljeni, izigrani, prezreni.... Pouka: što manje riječi, što manje pisanja, što manje dociranja, što manje kritikovanja i što manje umišljenosti, a što više djela, što više rada u narodu, što više prednjačenja primjerom, što više stvaranja vrijednosti i što više razumjevanja za zbilju. (23. 3. 1922.)

8. I po Zagrebu nosim dva svijeta: onaj s mora, pun bezbrižnosti, neposrednog života, sunca i topline, i ovaj ovdje: svijet realnosti, rada i dužnosti. (14. 9. 1923.)

9. Što je teško naći neki modus vivendi između mog socijalističkog uvjerenja i etičkih nazora i jedne institucije, koja brani čisto kapitalističko-reakcionarske interese. (5. 11. 1923.)

10. Noć se šulja Beogradom. Umorni Turci nose svoje prazne posude od prodane limunade i boze kući, sveži prodavači "kikiriki" razilaze se gradom... Grad leži tu šarolik i zanimiv pun najrazličitijih instikta, interesa i želja. Danas

grad jedne divlje sebičnosti i pljačke od najvišeg mesta do najnižih. Oj grade želja mladosti moje, “Beograde bez maske”... kako imaš neljudsko srce danas. Oj divna mladosti puna borbe i stradanja, koja mora da bežiš da služiš francusko-belgijskom rudniku, jer je taj najsolidniji i u plaćanju radne snage i u postupku sa ljudima. Time završava beogradska strana. Spužvom preko. (4. 10. 1924.)

11. Masaryk kaže, da lav i u kavezu ostaje lav i ne postaje magarac. Sredina, po njemu, ne mora da utiče na zakržljavanje pojedinca. I ja mislim, da Subotica, sama po sebi, ne bi nepovoljno uticala na formiranje pojedinaca nastavnika univerziteta i ovdašnjeg Pravnog fakulteta, da nema tih političkih odnosa. (1. 1. 1930.)

12. Prvi utisak koji čini Zagreb je, da je to jedno zapadnjačko, kapitalističko, fabričko-radničko mesto. Valjda ni u jednom jugoslavenskom gradu kao tu ne dolazi do izražaja radnička fizionomija i tipična kapitalistička organizacija društveno-privredna: klase, kaste, socijalna grupacija prema svojini. Dokle Beograd ostavlja utisak grada, gdje se pored svega, ipak dobro živi, Zagreb ostavlja utisak, da se tu živi vrlo mučno, da je borba za hleb strahovito težak, da je uspon u socijalnoj skali spor, da na svako mesto ima suviše velik broj pretendena i da se prazna mesta popunjavaju iz redova socijalno najviših, činovničkih klika ili posedničkih slojeva. To je takodje odlika kapitalizma, ali ranog, u prvom nastajanju. (18. 2. 1934.)

13. Pariz. Svi Sveti, “Toussant” hotel. Dole svira gramofon neku talijansku ariju. Ljudi su se smjestili i žive tako po hotelima godinama. Zar je daleko od ovakvog života do onog u Sovj. Uniji? Tamo bar osjećaju ljudi da žive za neku veliku misao. Stvara se nova religija. Ovde toga nema. Skepsa. Novac. (1. 11. 1934)

14. London. Kako je teško biti član maloga naroda u velikom kapitalističkom svetu, i kako je taj svijet stvarno jedna džungla i drži se samo silom. (4. 3. 1935.)

15. Thomasova gledišta: 1. Za Jugoslaviju: Ili smanjenje porasta stanovništva ili povećanje siromaštva. Trećeg nema. Smanjenje prirasta vaspitanjem. Roditelji moraju znati, da su odgovorni za djecu, a ne rađati decu i prebacivati staranje za njih na druge. Primećujem da u Evropi postoji takmičenje u populaciji. To znači siromaštvo. 2. Za Englesku: Tri su razna problema koja ne idu zajedno: a. povećanje poljoprivredne proizvodnje; b. više ljudi na zemlji i c. veća rentabilnost.... On kaže da je poboljšanje standarda sve ono što smanjuje grubi muskulaturni rad ljudi. Ja primećujem da grubi muskulaturni rad samo ako je suviše težak, dugotrajan (dugo radno vreme) djeluje negativno, fizički i moralno, inače ne. (9. 5. 1935.)

16. Bio sam u katedrali Sv. Petra i vidio izložene ostatke Pija X., koji će biti proglašen svecem. Kostu su pokrili novim tkaninama, štolama i papučama, mjesto glave stoji srebrna posmrtna maska, sve to metnuli u stakleni kovčeg i ljudi sa svih strana svijeta mole se oko toga... Ja mislim (osjećam) da je to jako neukusno. (6. 6. 1951.)

17. Zašto je ovdje tako lijepo, ugodno, vedro poslije 100 dana provedenih u najljepšim krajevima Italije i Francuske?... Je li to djetinjstvo, mladost, doživljaji, bliski ljudi, od kojih ne prijete nikakva opasnost? A to sve skupa, sa zelenilom, glatkom površinom mora, dragama, pticama, jeseni punoj sokova i plodova nije drugo nego domovina. (27. 9. 1951.)

18. Rakalj je proleterizirano, još više pauperizirano selo, gdje 98% ljudi ne živi od zemlje nego od drugog najamnog rada, ali svih 100% ima poštalicu u zemlji, ostao je kolektiv, sa pojačanim negativima. Svi kontroliraju sve, i riječi i djela i zalogaje. Svako svakome zavidi. Svaki drugog uvlači u svoje sitne interese.... Sve se troši na osnovno: briga za vodu, za ogrev, za hranu, za stan. U kući koju sam prije 31 godine sazio za sebe, nemam ni vode, ni ogrijeva, ni toplinu, ni svijetla. Ljeti komarci, zimi propuh i vlaga iz konobe. (21. 7. 1952.)

19. Ugodna briga: 2. juna izlegoše se dva mala kanarinca od oca potpuno žutog i od majke smeđe-zelene. Oba su šarena. Jedan od njih razvio se vrlo brzo: U 17. svome danu izletio je iz gnijezda, u 19. počeo da jede i da spava na prečki. Sad je vrlo bodar, veseo i pokretan. Hrani se sam i još pušta da ga roditelji hrane.

Drugi je mlitav. U gnijezdu je izgledao malen, kao dijete prema razvijenom bratu. Izletio je iz gnijezda na svoj 20. dan, isti dan pokušao je da spava na prečki ali je noću pao s nje (čuo sam brum!). Metnuo sam ga da spava u gnijezdo. Noćas, je ipak prespavao izgleda cijelu noć na prečki. Danas još uvijek čuči mlitavo u mjestu, bilo na prečki ili na tlu, jede malo sam i ne da da ga roditelji hrane. Da li će moći da se održi? (24. 6. 1953.)

20. Pariz.... najljepši grad, svima daje, ne prima ništa samo daje, svi ga vole, koji su u njemu bili... Bio sam u New Yorku i Washitonu bio sam u Beču i Berlinu i u Rimu i u Oxford Streetu u Londonu i na Hradčanima sam bio i na Maloj Strani i u Svetom Petru i u Vatikanu i na ulicama Bruxellesa i Varšavi i Bukureštu i Sofiji pa ipak ono što je pravo ljudsko i najviše ljudsko ovdje je... Ovaj grad je rezultat građanske civilizacije prve iskrene, izašle iz sebe, nepatvorene ne kopija, nikad industrijalizacija, nikad industrijski kapital, uvijek čovjek... Veliki nedostatak Marksa, nikad ne vidi čovjeka jednoga, nego uvijek sastavni dio klase. (28. 11. 1953.)

21. U Vantačiću je bilo vrlo prijatno bez promjena, zbog lišća u vinogradu i vrtu, zbog sočnosti i obilja ruža. Tako obojen vinograd, nekako blago žutom bojom (žlahtina i pinot beli i sivi), žarko crveno lišće sa terana, umjereno crveno sa borgonje i šareno crveno i šareno smeđe lišće valjda sa crvene plemenke, crveno lišće na kruškama, tamno crveno na trešnjama, zeleni paradajzi i paprika, najrascvetanije ruže s obiljem pupova u svim bojama, nešto tako lijepo i usto još 11. i 12. novembar nisam mogao sebi predstaviti. (14. 11. 1962.)

Za 16. "Susrete na dragom kamenu" održane u Raklju, posvećene književnom djelu Mate Balote, Stjepan Pulišelić napisao je i posvetio pjesmu svom prijatelju i uzoru:

Stipe Pulišelić

MATI BALOTI
(Miji Mirkoviću)

Neka ti je vično fola
Moj dobri meštre Balota
Jer su mi odveć pomogli
Tvoje srce
I rabota

Mnoge pute zajedno smo pasovali
Misli lake a duboke
Od utopist do Rikarda do Hegela i do Marksa
A i druge take toke
U tren hi procidivali
A kad bismo se štuvali
Tvoje verse bi ćapali

Vazda si me nagovoro
Da pišen na svon jaziku
Kojega san s mlikon siso
Jer bo si u meni ćuti
Niki sinjol iz dubine
Al vrimena za otu slost
Nison jemo

Tokalo je meni mloden
Ali još nepotkovonen
Puno tega po marksizmu
Dubat dilot
Trkat hizot
I po svemu će uzo nje
Šoldo bronit
Ter čegod je proti njega
Oštro rizot

Stopr kada san ostari
Mogo san ti svit poslušot
Dohvatit se drogih pisom
Na svojjen brošken jaziku

I sada me tuga mori
Če ti nisi uspi prošiti
Niti versa jedne štrofe
Od mojega broškog libra
Odnela te iznenode
Pri vrimenta malatija

Al još me veće boli
Če je stobon ponestalo
Tvoje roskošno bogastvo
Čin se moglo vele stvorit

Manje poznate riječi: fola – hvala; pasovat – prolaziti, take – takve; toke – tolike; štufat – zasititi se; ćapat – uhvatiti; sinjo – znak; otu – tu; hizot – udarati kopitama; stopr – istom; svit – savjet; malatija – bolest.

RIASSUNTO

*I BOZZETTI E GLI ANEDDOTI DALLA VITA DI
MIJO MIRKOVIĆ / MATE BALOTA*

Ante Tone MIRKOVIĆ

Accademico croato e professore universitario dott. di ricerca Mijo Mirković conosciuto sotto il pseudonimo di Mate Balota (Rakalj, Istria 28 settembre 1898 – Zagabria, 17 febbraio 1963) è uno dei più famosi e più meritevoli personaggi istriani – economista, storico e artista della parola ciacava. Mate Balota ha studiato in Germania dove ha conseguito il titolo di Dottore di ricerca. È autore di una serie di libri, saggi e articoli. Tra le sue opere, specialmente sono famosi i libri: “Dragi kamen” (poesia, idioma ciacavo), “Tijesna zemlja” (romanzo), “Matija Vlačić Ilirik” (storia, biografia) e “Ekonomska historija Jugoslavije” (La storia dell’economia in Jugoslavia). In suo onore sono stati organizzati molti incontri. Questo articolo è stato scritto da suo figlio. Le sue opere sono divise a seconda degli anni ed alcune sono pubblicate e ristampate più volte mentre altre si stanno stampando per la prima volta. Si scrive della famiglia Mirković, dei collaboratori di Mirković, degli amici, conoscenti e altri, delle varie vicende e altro ancora. I testi sono scritti, come negli originali, in idioma ciacavo ed in idioma iecavostocavo. L’autore riporta “le riflessioni e gli aneddoti sulle persone e sulla vita di Mijo Mirković scritte in una cinquantina di diari dal 1 gennaio 1915 al 14 novembre 1962”. I bozzetti e gli aneddoti in modo vivace ed interessante contribuiscono alla “conoscenza delle condizioni e circostanze in cui Mijo Mirković viveva e creava le sue opere letterarie ed economiche”. L’articolo è stato terminato il 28 settembre del 1998 in occasione del 100° anniversario della nascita di questo personaggio illustre. Quest’opera adesso è stata un po’ modificata e completata.

Parole chiave: : Mijo Mirković; Mate Balota; istriano; vita e opere; bozzetti; aneddoti

SUMMARY

*SKETCHES AND ANECDOTES FROM THE LIFE OF
MIJO MIRKOVIĆ / MATE BALOTA*

Ante Tone MIRKOVIĆ

Croatian academician and university professor, Mijo Mirković, PhD, a writer known as Mate Balota (Rakalj, Istria, 28 September 1898 – Zagreb, 17 February 1963), was one of the most famous and most eminent Istrians in general- an economist, historiographer and artist of Chakavian word. He studied in Germany, where he acquired his doctorate. He wrote many books, discussions and articles. Among others, his particularly famous books are „Dragi kamen“ (poems, Chakavian dialect) and „Tijesna zemlja“(novel), „Matija Vlačić Ilirik“ (history, biography) and “Ekonomska historija Jugoslavije” (Economic history of Yugoslavia). Many congresses were organized to honour him. This paper was written by his son. Its parts are organized per years. Some have been published and are re- published and others are published for the first time. He speaks about family Mirković, many of Mirković’s associates, friends, acquaintances and others, about the events etc. Texts are in Chakavian dialect and in Štokavian dialect (as in the original documents). The author also gives “thoughts and records on people and nature of Mijo Mirković recorded in about 50 dairies from 1 January 1915. to 14 November 1962.“ Sketches, anecdotes contribute to the “knowledge about the circumstances and environment in which Mijo Mirković lived and wrote his economic and fiction works in a vivid and interesting way”, as truly points the author. The paper was finished by 28 September 1998, in occasion of the 100th anniversary of the birth of Mijo Mirković. They have been somewhat supplemented.

Key words: Mijo Mirković; Mate Balota; Istrian; life and work; sketches; anecdotes